

Alueelliset ykköslehdet 'meidän' asialla

Oulussa ilmestyvä Kaleva julistaa olevansa *pohjoissuomalainen* sanomalehti, jonka tehtäviin kuuluu edistää Pohjois-Suomea kehittäviä toimia. Seinäjokelainen Ilkka haluaa olla ennen muuta *eteläpohjalainen* maakuntalehti. Hämeenlinnassa ilmestyvälle Hämeen Sanomille on tärkeää *Kanta-Hämeen väestön onni*. Edellisten kaltainen linjaus on kirjattu luotsaamaan useimpien suomalaisten alueellisten ykköslehtien toimituspolitiikkaa.

Tämän artikkelin tavoite on tarkastella maakunnallisten päivälehtien markkinoimaa maakunnallisuutta niiden regionalististen sisältöjen ja roolien kautta. Kulttuurisena käsitteenä regionalismilla viitataan tietyn alueen asukkaiden yhteenkuuluvaisuuden tunteeseen, paikallispatriotismiin ja kotiseuturakkauteen (Brown 1983; Robbins 1983; Knight 1982; Hustich 1977). Käsitteen poliittisessa ulottuvuudessa korostuvat taas syrjäseutujen protesti sekä valtion ja sen osa-alueiden kontrasti (Bradshaw 1988; Smith 1976).

Artikkelin ydinkysymykset ovat *miten* ja *miksi*: Miten alueelliset ykköslehdet toteuttavat rooliaan maakunnan äänenä, miten 'maakunta' ja maakunnallisuus elävät niiden sivuilla. Regionalistiseksi sisällöksi ymmärretään levikki-alueetta yhdistävä ja puolustava journalistinen sisältö (vrt. Vance 1952, 122). Regionalistinen rooli pitää sisällään myös sisältöä ohjaavat toimituspoliittiset ja levikilliset tavoitteet.

Artikkelissa tarkastellaan maakunnallisten sanomalehtien regionalistisia sisältöjä ja rooleja sekä maakunnallisuuden rakentumista niiden sivuilla. Regionalistisella sisällöllä tarkoitetaan levikkialuetta yhdistävää ja puolustavaa sisältöä. Regionalistisen roolin muodostavat sisällön ohella alueellisuuteen liittyvät toimituspoliittiset ja levikilliset linjaukset. Regionalistisia rooleja ja maakunnallisuuden rakentumista problematisoidaan artikkelissa sanomalehtien omien tavoitteiden näkökulmasta: 'maakunnan' ja alueellisen "me"-yhteisön tuottaminen ja uusintaminen on tärkeää alueellisen viestimen näkökulmasta, koska se takaa levikkialueen ja ryhmän, jonka äänenä lehti voi halutessaan legitimoida asemaansa. Lehtien alueellisuuden tarkastelu perustuu tekstianalyysiin ja toimittajahaastatteluihin.

Olennaista on siis yhtäältä se, miten maakunnallisuus ylipäättään rakentuu alueellisten ykköslehtien sivuilla ja miten lehtien maakuntakonstruktiot eroavat toisistaan. Kysymys ei ole relevantti vain alueellisten ykköslehtien regionalististen sisältöjen ja roolien näkökulmasta. Teoreettisella tasolla miten-kysymys on keskeinen myös alueen syntyproblematiikan näkökulmasta.

Tutkimuksissa alue on nähty yhtäältä "ulkoisessa maailmassa" sijaitsevana maantieteellisenä kokonaisuutena. Toisaalta alue on tematisoitu osaksi tutkittavia yhteiskunnallisia käytäntöjä. Tällöin se on nähty muun muassa institutionalisoinnissa (ks. Paasi 1986a), hallinnon, talouden ja politiikan konkreettisten yhteyksien jäsentäjänä (esim. Vartiainen 1993) ja diskursiivisena tuotteena (esim. Häkli 1994). Olennaista jälkimmäisille tematisoinneille on, että alueen tuottaminen ja uusintaminen on paikannettu yhteiskunnallisiin käytän-

töihin sen sijaan, että alue olisi otettu valmiina kategoriana. Alueen ja alueellisuuden kiinnittäminen yhteiskunnallisiin käytäntöihin on myös tämän artikkelin peruslähtökohta: *miten* alueelliset ykköslehdet tuottavat ja uusintavat alueita eli tässä tapauksessa 'maakuntaa'/'valtakunnanosa'.

Miten-kysymyksen ohella on tärkeää pohtia, *miksi* maakunnallisuuteen yhä sanomalehdissä tukeudutaan. Väitetäänhän usein, että koulutustason nousu ja muuttoliike ovat homogenisoineet suomalaista yhteiskuntaa niin paljon, että alueellisesta (maakunnallisesta) identiteetistä tai yhteisöllisyydestä "ei pitäisi" enää voida puhua (ks. esim. Paasi 1986b). Miksi-kysymys on keskeinen myös siinä suhteessa, että alueellisten ykköslehtien 'maakunnan' konstruktiot vaihtelevat lehden ja alueen mukaan.

Miksi näin? Artikkelin tavoitteena on osoittaa, että alueellisuuteen nojaava lehdistörakenne ja sitä myötä alueelliset lehdet tarvitsevat niiden erilaisista kilpailutilanteista sekä erilaisista levikkialueen rakenteista ja sijainneista riippuen erityyppisiä mutta vähintään niille itselleen "todellisia" alueita/alueyhteisöjä. Näiden alueyhteisöjen tuottaminen ja uusintaminen on tarpeen, koska ko. alueet merkitsevät kullekin lehdelle elintärkeää levikkialuetta.

Tutkimusaineisto

Artikkeli perustuu *Ilkan*, *Pohjalaisen*, *Keskipohjanmaan*, *Kalevan*, *Hämeen Sanomien*, *Etelä-Suomen Sanomien* ja *Forssan Lehden* agendan aluetasoisien jakautumisen, otsikoiden maakuntatasoisten aluekäsitteiden ja eksplisiittisen regionalistisen sisällön analyysiin (vrt. Paasi 1986b). Tekstianalyysin lisäksi tutkimusta varten on haastateltu tarkasteltavana olevien lehtien päätoimittajat (Hämeen Sanomia lukuunottamatta haastateltavana oli vuonna 1987 eli tutkimusajankohtana virassa ollut päätoimittaja), uutispäälliköt sekä yksi toimittaja kustakin lehdestä. Haastattelumetodina oli puolistrukturoitu teemahaastattelu eli lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuoto. Haastattelujen tavoitteena on valottaa kunkin lehden toimituspolitiikan, journalistisen kulttuurin (uutiskäytäntö) ja lehdessä työskentelevien toimittajien arvojen ja asenteiden merkitystä regionalistisen roolin näkökulmasta.

Tutkimuslehdet on valittu niin, että ne ovat useassa mielessä erityyppisiä: Vaasan ja Oulun läänin lehdet edustavat niin sanottuja kehitysalueita, hämäläiset lehdet vastakohtana "etelän rintamaata". Mukana on sanomalehtiä, joiden taustalueella on suomalaisten aluetietoisuudessa selkeä merkitys (vrt. Ilkka ja Pohjalainen) ja lehtiä, joiden levikkialueelta tällainen merkitys puuttuu ja joiden levikkialuetta voidaan kuvata aluerakenteellisesti hajanaiseksi (vrt. Etelä-Suomen Sano-

mat). Kaksi lehdistä on keskustalaisia (Ilkka ja Keskipohjanmaa, jälkimmäinen julistautui sitoutumattomaksi toukokuussa 1996), Pohjalainen vielä tutkimusajankohtana 1987 kokoomuslainen, loput sitoutumattomia.

Analysoitavat lehdet muodostavat kaksi lehtiryhettä niin, että kunkin ryhmän lehdet ovat kilpailutilanteessa toistensa kanssa (esim. Ilkka ja Pohjalainen Etelä-Pohjanmaalla, Keskipohjanmaa ja Kaleva Vaasan ja Oulun läänin rajamailla Kalajokilaaksossa, Keskipohjanmaa ja Pohjalainen Pietarsaareissa jne.). Kilpailutilanteessa olevien lehtien regionalististen roolien tarkastelu on hedelmällistä, koska on ilmeistä, että median tavoitteet tietyn aluekokonaisuuden tuottamisessa ja uusintamisessa ovat erityisen vahvat juuri tällöin.

Tutkimusaineisto on vuodelta 1987. Aineistosta on huomattava se, että tavoitteena ei ole selittää alueellisuuden ehtoja ja regionalistisia rooleja nimenomaan ko. vuonna tai vain kyseisissä lehdissä. Sen sijaan tarkoitus on peilata kyseisen aineiston avulla maakunnallisuutta ja sen ehtoja alueellisissa ykköslehdissä yleensä. Tässä mielessä ei ole myöskään tarpeen, että lehtiä olisi tasaisesti eri puolilta Suomea. Olennaista on, että lehdet eroavat toisistaan levikkialueen rakenteen ja alueellisen tietoisuuden, sijainnin (suhteessa pääkaupunkiseutuun) sekä poliittisen suuntautuneisuuden perusteella.

Alueellisesti sävyttynyt agenda

Agenda-analyysissa journalistinen sisältö on jaettu paikalliseen, maakunnalliseen, valtakunnalliseen ja kansainväliseen tasoon (neljään eri aluetasoon). Yksittäistä levikkialueen kuntaa käsittelevä juttu on *paikallinen*, maakuntaa ja/tai levikkialuetta kokonaisuutena käsittelevä *maakunnallinen*, levikkialueen ulkopuolista paikkakuntaa tai koko maata koskeva *valtakunnallinen* ja ulkomaita koskeva *kansainvälinen*. Aluetaso on määritelty aina otsikon ja/tai jutun kärjen mukaan. Jaotus on luonteeltaan aluemaantieteellinen, ja sitä on käytetty lehdistömaantieteellisissä tutkimuksissa (esim. Paasi 1986b; Kariel & Rosenvall 1981). Agendalla tarkoitetaan perinteisesti niin sanottua päiväjärjestystä. Tässä agendaksi ymmärretään journalistinen sisältö eli kaikki aluetasoisiksi luokiteltavissa olevat jutut (ks. luokituksesta tarkemmin Orjala 1995).

Tässä tarkasteltavien maakuntalehtien journalistisesta sisällöstä oli vuonna 1987 paikallistasoista 35,1 % (26-51 %), maakuntatasoista 5,2 % (2-9 %). *Paikallistason* prosenttiosuudet todistavat, että alueellisuudella on selvä vastine sisällössä. Alueellisten ykköslehtien regionalististen roolien näkökulmasta olennaista on, että agendan tasolla roolia määrää vahvasti kilpailuasetelma. Kun pahin kilpailija on toinen maakuntalehti, paikallistason uutisointi kasvaa. Analysoiduista lehdistä paikallistaso painottui eniten tutkimusajankohtana lehtikilpailua käyneissä Ilkassa (43 %) ja Pohjalaisessa (51 %). Kun levikkialueen laitamille sen sijaan yltää maan valtalehti (vrt. Hämeen Sanomat, Etelä-Suomen Sanomat), valtakunnan ja kansainvälisen tason uutisten arvo kasvaa ja paikallistaso saa suhteellisesti vähemmän huomiota (26-28 %). Valtakunnan tason uutisoinnista puhuttaessa on silti syytä korostaa myös resurssien merkitystä. Pienessä lehdessä STT:n välittämää kotimaan aineistoa joudutaan ehkä julkaisemaan enemmän kuin haluttaisiin.

Agendan tasolla on silti aina keskeistä myös alueellisen ykköslehden rooli yleislehtenä. Uutisissa ja varsinkin pääkirjoituksissa valtakunnan ja ulkomaan asiat saavat tilaa, jotta lukija "pärsjäisi" ilman toista, täydentävää sanomalehteä. Tässä tarkasteltavien lehtien pääkirjoituksista oli 1987 valtakunnallisia 73 %.

Aluetaso	Il	Po	Kes	Ka	HS	ESS	FL	Yht.
Paikallistaso	43,4	50,6	30,0	37,9	30,4	27,5	26,3	35,1
Maakuntataso	8,8	6,7	5,0	6,8	3,0	2,1	4,0	5,2
Valtakunnan taso	34,4	31,1	47,0	38,1	49,3	51,2	49,8	43,0
Kansainvälinen taso	13,4	11,6	18,1	17,3	17,2	19,1	20,0	16,7
Yht. %	100	100	100	100	100	100	100	100
N	1587	1683	1725	1918	1717	1954	1201	11785

Taulukko 1. Agendan jakautuminen aluetasoille tutkituissa lehdistä 1987 (uutiset) (%). (Il= Ilkka, Po=Pohjalainen, Kes=Keskipohjanmaa, Ka=Kaleva, HS=Hämeen Sanomat, ESS=Etelä-Suomen Sanomat, FL=Forssan Lehti)

Talulukon 1 luvut osoittavat, että maakunnallista aineistoa sinänsä on varsin vähän alueellisissa ykköslehdissä. Osaksi maakuntatason osuutta pienentää luokitustapa: juttu on luokiteltu sen kärjen mukaan riippumatta siitä, mitä myöhemmin seuraa. Samaan aikaan on kuitenkin syytä korostaa, että maakunnallisuus syntyy nimenomaan paikallisuuden kautta.

Julkisuuden päiväjärjestystutkimuksen (*agenda setting*) keskeinen johtopäätös on ollut, että tiedotusvälineet eivät välttämättä vaikuta paljontaan siihen, mitä mieltä ihmiset ovat, mutta ne voivat vaikuttaa siihen, mistä asioista heillä on mielipiteitä (ks. esim. McCombs & Shaw 1972, 176-177). Tässä yhteydessä agenda setting -lähtökohdassa on olennaista, että ihmiset oppivat tiedotusvälineiden avulla, kuinka paljon heidän "pitää" kiinnittää huomiota paitsi kokemusmaailmansa ulkopuolisiin asioihin, tapahtumiin ja henkilöihin myös *sijainteihin, paikkoihin ja alueisiin* (Walmsley 1982, 35; vrt. Paasi 1986b). Onkin tärkeää, että riippumatta eksplisiittisestä regionalistisesta sisällöstä alueellinen ykköslehti rajaa levikkialuettaan maakunnaksi agendansa kautta.

Agendan merkitystä regionalistisen roolin ilmentäjänä korostaa edelleen se, että uutisen kärki on usein enemmän näkökulma kuin aluetaso, jolla asiat sinänsä tapahtuvat. Kun Jouko Salomäki painii kultaa, voittaja ei ole Ilkassa tai Pohjalaisessa automaattisesti urheilija itse. Sen sijaan painivoitto redusoidaan helposti maakunnan voitoksi -"me" teimme sen. Tällöin "*painivaltikka siirtyy Lakeudelle*", "*Pohjois-Suomi ottaa mestaruuden*", "*Keski-Pohjanmaa suunnistaa voittoon*" jne.

Maakuntatason painottuminen "pohjoisen" Suomen päivälehdissä (5-9 %) eteläisiä enemmän (2-4 %) ei siten merkitse sitä, että maakunnallisia tapahtumia olisi enemmän. Kyse on alueellisuuden viitekehuksesta – käytännöstä tulkita ja arvottaa asiaa levikkialueen näkökulmasta. Alueellisen viestimen valta ja vaikutus tiivistyy tällöin siihen tapaan, jolla se muokkaa tapahtumien *ajan ja paikan* ulottuvuuksia ja ikään kuin "puristaa" ne omiin vaatimuksiinsa (vrt. Altheide 1985; Altheide & Snow 1979).

Alueellisen välittäjän "kaksoisrooli"

Paasi (1991) sitoo alueen syntyteoriassaan median roolin alueellista tietoisuutta tuottavana instituutiona vaikutusalueeseen ja alueelliseen symbolismiin. Hän näkee ylipäätään instituutioiden muotoutumisen keskeisenä alueen syntyprosessin kannalta. Siinä on kyse ryhmän muotoutumisesta, jossa yksilöt sosiaalistetaan erityyppisten yhteisöjen jäseniksi. Sosiaalisen tietoisuuden uusintaminen tapahtuu juuri näiden jäsenyyksien kautta, joissa alueen historian 'supraindividuaalinen' logiikka ilmenee (vrt. Bourdieu 1977, 163).

Kaikkiaan alueen institutionalisointiteoriassa alue ymmärretään *historiallisena prosessina ja sosiaalisen toiminnan tuloksena*, jonka institutionalisoituminen koostuu neljästä eri vaiheesta: 1) *territoriaalinen (alueellinen)* 2) *symbolinen (käsitteellinen) hahmottuminen ja* 3) *institutionaalinen muotoutuminen sekä* 4) *alueen vakiintuminen alueelliseen järjestelmään*. Alueen territoriaalisessa muotoutumisessa on kyse siitä, että alueelle muotoutuvat rajat ja se erotetaan alueellisessa järjestelmässä erilliseksi yksiköksi. Alueen käsitteellinen muotoutuminen seuraa tätä. Silloin alueen nimi ja muut alueeseen liittyvät symbolit vakiintuvat identifioimaan kyseisen alueen. (Paasi 1986b).

Median rooli alueellisena symbolina on mielenkiintoinen eräänlaisena "välittäjän kaksoisroolina": media on sekä symbolinkantaja että symboli itsekkin (vrt. Lundby 1993, 74). Alueen yksi keskeisimpiä symboleita on nimi, joka alueen käsitteellisen muotoutumisen aikana vakiintuu identifioimaan sitä. Agendan aluetasoinen jakautuminen osoittaa, että alueelliset ykköslehdet pyrkivät profiloitumaan levikkialueidensa maakunta- tai valtakunnanosalettiin. Samaa todistavat otsikoiden maakuntatason aluekäsitteet. Kun Ilkan otsikoissa dominoi "Etelä-Pohjanmaa", Forssan Lehden vastaava käsite on "Lounais-Häme", Keski-pohjanmaan "Keski-Pohjanmaa", Kalevan "Pohjois-Suomi" jne. Lähtökohtana on tavoiteltu levikkialue, eivät olemassaolevat hallintorajat (läänien nimet).

Oululainen Kaleva on tässä yhteydessä kiinnostava, koska 'pohjoissuomalaisuutta' ylläpitäviä instituutioita ei juuri ole muita. Alueen hallinnollisten, poliittisten ja kulttuuristen liittojen ja järjestöjen lähtökohtana ovat nimitäin joko läänitai maakuntakokonaisuudet. Kalevan otsikoiden maakuntatasoiset aluekäsitteet viittasivat 1987 useimmin "Pohjois-Suomeen" tai "pohjoiseen" (37 %). Kalevan näkökulmasta pohjoissuomalaisuuden "jäsenyyden" tuottaminen on perusteltua. Pohjois-Suomi Kalevan määrittelemänä olisi laaja ja takaisi laajan levikkialueen. Se on myös aluekokonaisuus, jolla muut pohjoisen alueelliset ykköslehdet (Lapin Kansa, Kainuun Sanomat) eivät "propagoi". Se on siten tapa erottua pohjoisen kilpailevista maakuntalehdistä.

Lehdistö- ja aluerakenteen suhdetta problematisoinut Severinsson (1989, 110-111) on neuvonut lehtiä luomaan valmiuksia, joilla ne voivat sopeutua aluerajojen (esim. läänirajojen) muutoksiin. Alueellinen sanomalehti voi myös pyrkiä *muuttamaan* olemassaolevien aluekäsitteiden *sisältöä* – se sopeutuu ja vaikuttaa. Ilkka ei ole vain raivannut Seinäjoen talousalueesta itselleen levikkialuetta, vaan se on samalla rajannut suomenkielistä Etelä-Pohjanmaata ja sen identiteettiä Seinäjoen talousalueeseen, omaan levikkialueeseen. Lehti voi näin perustella asemaansa oman levikkialueensa rajoja seuraavan (historiallisen) maakunnan ykköslehtenä. Levikkialueen korostaminen maakuntakokonaisuutena on tärkeää myös suhteessa ilmoittajiin. On olemassa talousalue, jonka ykköslehtenä lehti voi itseään markkinoida. Onkin tärkeää, että median roolia alueen transformatioprosessissa ei oteta annettuna – varsinkin kun sopivia aluekäsitteitä "oivalletaan" toimituksessa ja niiden käytöstä voidaan evästää toimittajia; Ilkassa on "sanottu" toimittajille aluekäsitteiden käytöstä.

On sanottu, joo. Kyllähän he sen tiedostavat, ei sitä tarte toistaa. Tämähän on päivänselvä asia meille. Lääni ei ole meille mitään. Maakunta on yhtä kuin meidän levikkialueemme kun taas lääni ei ole Ilkalle kovin relevantti käsite. Se on pelkkä hallinnollinen yksikkö, josta on meille enemmän haittaa kuin hyötyä.
(Ilkan päätoimittajan haastattelu)

Maakunnan nimen ja rajojen lisäksi maakuntalehtien näkökulmasta maakunnan keskuspaikalla on merkitystä. Tätä todistaa se, että lehdet määrittelevät maakunnan keskuspaikkaa myös eksplisiittisesti. Hyvä esimerkki on Ilkka, jonka merkitys on ilmeinen siinä, että Etelä-Pohjanmaa hahmottuu nykyään enemmän Seinäjoki- kuin Vaasa-keskeisenä maakuntana (ks. myös Paasi 1986b). Sopeutumis- ja puolustustaistelua käydään siten useilla eri tasoilla (vrt. Severinsson 1989).

Maakunta diskurssina

Vaikka agendan aluetasoinen jakautuminen ja otsikoiden aluekäsitteet sinällään kertovat alueellisen ykköslehtien regionalistisesta roolista, agendan tai otsikoiden käsitteiden ei silti voi väittää syntyvän tietoisesti. Tietoisten tavoitteiden merkitys on selvästi suurempi eksplisiittisen regionalistisen sisällön yhteydessä. Tutkittavien lehtien eksplisiittisiä regionalistisia sisältöjä tarkastellaan artikkelissa diskurssina. Diskurssin käsite viittaa tässä sosiaalisen toiminnan ja kielen yhteenkietoutumiseen ja kielenkäytön kykyyn luoda sosiaalista todellisuutta (vrt. Fairclough 1992, 1993; Foucault 1972, 69). Sen sijaan että 'maakunta' nähtäisiin maantieteellisenä, konkreettisenä kategoriana, se nähdään tiedollisena rakenteena – diskurssina (vrt. Häkli 1994, 196). Diskurssilla viitataan tässä siten alueen käsitteen kytkeytymiseen yhteiskunnallisiin käytäntöihin, ei tekstien tai haastattelujen erilaisiin tapoihin puhua maakunnallisuudesta.

Vancen (1952) regionalismin määritelmää seuraillen alueellisen ykköslehden ymmärretään yhtäältä integroivan maakuntaa ja toisaalta erottavan ja puolustavan sitä. Integroivaa roolia lähestytään 1) alueellista identiteettiä korostavan 2) maakunnallista me-henkeä ilmentävän ja 3) yhteisöllisyyttä vaativan journalistisen sisällön kautta. Lisäksi lehdistä on etsitty asukkaita kuvaavia stereotyyppikäsitteitä. Levikkialuetta erottavaa roolia lähestytään 4) maakunnallisuutta korostavan ja 5) alueita regionalistisestikseen vertailevan sisällön kautta. Paasi (1986b) on jaotellut regionalistisen sisällön väitöskirjassaan samansuuntaisesti.

Alue on identiteettiään tärkeämpi

Maakuntaa yhdistäviä ja puolustavia juttuja (ns. eksplisiittinen regionalistinen sisältö 104 lehtinumeron otannassa) oli tutkittavissa lehdissä vuonna 1987 32-142 (vähiten Etelä-Suomen Sanomissa, eniten Ilkassa). Kaikkiaan regionalistisia juttuja on vähän, Ilkassakin analyysin perusteella "vain" 1,4 juttua/lehtinumero. Tämä ei silti tarkoita, että alueelliset ykköslehdet eivät juuri ota kantaa oman alueensa puolesta. Regionalistiselle sisällölle on ominaista, että se aika ajoin pulpahtaa ja sitten taas hiipuu – riippuen kulloisistakin pinnalla olevista asioista.

Agendan analyysi osoitti, että maakunta näkökulmana korostuu voimakkaammin Pohjanmaan lehdissä. Tämä näkyy myös eksplisiittisessä regionalistisessä sisällössä: Ilkassa, Pohjalaisessa, Kalevassa ja Keskipohjanmaassa regionalistisia juttuja oli 112-142, Hämeen lehdissä 32-54 eli selvästi vähemmän (ks. taulukko 2). Lehtien välisiä määrällisiä eroja ei silti pidä korostaa, vaan ne on syytä nähdä suuntaa antaviksi. Kaikkiaan analyysin tavoite ei ole yleistää vaan suhteuttaa, tehdä ymmärrettäväksi erilaisia regionalistisia sisältöjä ja rooleja.

Teema	Il	Po	Kes	Ka	HS	ESS	FL	Yht.
Alueen erityisyys	9	12	8	8	1	3	5	46
"Me"-hengen ilmentäminen	33	44	28	20	4	3	11	143
Alueen personifointi	8	8	4	17	5	3	5	50
Yhteisöllisyyden vaatiminen	13	5	5	4	6	1	3	37
Maakunnallisuuden korostaminen	27	7	20	12	6	11	10	93
Alueiden vertailu	23	12	11	25	6	3	3	83
Maakunnan edun puolustaminen	29	24	41	48	13	8	17	180
Yht. N	142	112	117	134	41	32	54	632

Taulukko 2. Maakuntaa yhdistävien ja puolustavien juttujen jakautuminen eri teemakokonaisuuksiin analysoitavissa lehdissä 1987 (N=632).

Maakunnan luonnon, kulttuurin tai asukkaiden erityispiirteitä korostavia juttuja on suomalaisissa maakuntalehdissä hyvin vähän. Otannan avulla valitussa aineistossa (N=104 lehtinumeroa) Ilkassa, Pohjalaisessa, Keskipohjanmaassa ja Kälävassa alueellinen erityisyys painottui 8-12 jutussa, Hämeen lehdissä vastaavia juttuja oli 1-5. Analyysissa edellytettiin, että em. aihepiirit muodostivat joko yksinään jutun aiheen tai olivat sen yksi keskeisiä teemoja.

Lehtien väliset erot alueen erityisyyttä korostavassa sisällössä eivät ole suuret. Erojen merkitystä kuitenkin lisää se, että päätoimittajat haastattelujen mukaan tarkastelevat alueellisen identiteetin olemassaoloa ja merkitystä mediansa intressejä heijastavasta lähtökohdasta. Vaasan läänin lehdissä katsotaan, että niiden intressi on pyrkiä vahvistamaan ja luomaan alueellista identiteettiä. Esimerkiksi Keskipohjanmaan päätoimittaja totesi haastattelussa:

Kyllä lehden kannalta on luonnollisesti tärkeää, että alueella on identiteetti, koska lehti samaistuu samalla alueeseensa. Ja lehden intressissä on kaikin tavoin pyrkiä vahvistamaan alueellista identiteettiä, korostamaan sitä ja luomaan sitä.
(Keskipohjanmaan päätoimittajan haastattelu)

Hämeen Sanomien ja Etelä-Suomen Sanomien päätoimittajille ajatus lukijoiden "sosiaalistamisesta" kanta- tai pääjähämäläisiksi on sen sijaan vieras. Maakunnallista identiteettiä ei nähdä alueen ihmisten arkipäivässä, eikä sitä pidetä menestymisen ehtona.

En näe, että maakunnallinen identiteetti olisi Etelä-Suomen Sanomien elinehto. En usko, että lukijakuntakaan niin ajattelee. On muistettava, missä Lahti sijaitsee. Ollaan pääkaupunkiseudun lievealuetta ja tulevaisuudessa yhteydet Helsinkiin ehkä vielä helpottuvat ja nopeutuvat. Tämä merkitsee sitä, että Etelä-Suomen vaikutus lisääntyy ja pääjähämäläinen identiteetti entisestään ohenee.
(Etelä-Suomen Sanomien päätoimittajan haastattelu)

Miksi sitten alueelliseen identiteettiin "sitoutuminen" on vahvaa erityisesti Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla mutta ei Hämeessä tai Pohjois-Pohjanmaalla? Tarkasteltavien lehtien sivuilla esiintyneet, asukkaita kuvaavat stereotyyppikäsitteet todistavat, että alueellinen tietoisuus eteläpohjalaisuudesta on esimerkiksi hämäläisyyttä vahvempi ja selkeämpi (suomalaisten alueellisessa tietoisuudessa). Kun hämäläisyydestä oppii lehtiä selaamalla lähinnä *hitauden* stereotypian, eteläpohjalaisuus avautuu *yritteliäisyytenä, omatoimisuutena, kotiseurakkautena* jne.

Regionalistista sisältöä selittää siten kulloisenkin maakunnan sisältö alueellisessa tietoisuudessa. Kyse ei silti ole vain siitä. Hyviä esimerkkejä ovat Kokkolassa ilmestyvä Keskipohjanmaa, jolle keskipohjalaisen identiteetin ilmentäminen on keskeinen lähtökohta, ja Oulussa ilmestyvä Kaleva, jonka rooliin ei päätoimittajan mukaan kuulu pohjoispohjalaisen identiteetin korostaminen. Kyse on myös siitä, mihin halutaan sitoutua.

Fornäs (1990, 153) on kuvannut edellä kuvatun tapaista sitoutumista perinteeseen *valinnaksi*. Löfgren (1990) viittaa samaan problematiikkaan todetessaan, miten median avulla on Ruotsissa hitaasti mutta varmasti luotu *kansallista* identiteettiä, joka on ylittänyt luokka- ja sukupolvirajat, sukupuolen ja alueellisen identiteetin. Hän ei kuitenkaan katso kehityksen olleen väistämätöntä. Tämä on olennaista, koska se ilmentää, miten identiteetit eivät vain synny vaan niitä myös luodaan. Sitä, että perinteiden mukainen elämä suomalaisissa sanomalehdissä on myös median omia intressejä peilaava valinta, kuvaa Ilkan ja Pohjalaisen tapa *rajata* eteläpohjalaisuutta. Ilkassa alueellinen identiteetti sidotaan talousmaakuntaan, Pohjalaisessa ei ylipäättänsä haluta korostaa "keinotekoisia" talousmaakuntia, vaan lehden toimituspolitiikka tukeutuu läänikokonaisuuden olemassaoloon.

Luostarinen ja McInnes (1992, 12) ovat todenneet, kuinka Skotlannin joukkotiedotus omaksuu kansallista symboliikkaa ja kansallisesti latautuneita aihealueita käyttöönsä vastaanottajan ja markkina-aseman mukaan. Sama pätee suomalaisiin ykköslehtiin. Alueelliseen (maakunnalliseen) identiteettiin ja yhteisöllisyyteen tukeudutaan, jos ja kun se nähdään tarpeelliseksi. Silti tausta-alueen merkitystä ei pidä mitätöidä. Suomessa muuttovirta on suuntautunut lähinnä eteläiseen Suomeen, jolloin on helppo ymmärtää, että siellä alueellisuuden pohjalta syntyvä yhteisöllisyys ja identiteetti eivät ole vahvoja.

"Me" - levikkialue

Me-henkeä *ilmentäväksi* sisällöksi ymmärretään tässä jutut, jotka tuovat esiin maakunnan asukkaiden yhteenkuuluvaisuuden tunnetta. Yhteisöllisyyttä *vaativaksi* sisällöksi ymmärretään puolestaan jutut, jotka peräävät alueen asukailta yhteenkuuluvaisuutta ja yhteen hiileen puhaltamista ja usein ilmentävät samaan aikaan maakunnallisen yhteishengen vähäisyyttä tai sen rakoilemista.

Alueellisen identiteetin tapaan lehtien pyrkimys tuottaa ja uusintaa nimenomaan oman levikkialueen olemassaoloa on myös yhteisöllisyyteen keskeisiä määrittäjiä. Toimituspoliittisten ja niiden taustalla olevien levikkialueiden tavoitteiden merkitys näkyy ennen muuta siinä, *kenen* me-henkeä ilmentetään tai kenen yhteisöllisyyttä vaaditaan. Esimerkiksi Kalevassa yhteisöllisyyttä perätään ennen muuta pohjoissuomalaisilta, ei niinkään oululaisista tai pohjoispohjalaisilta. Toisaalta valinnan ja motiivien merkitystä todistaa se, että yhteisöllisyyttä korostavien tavoitteiden merkitys vähenee, jos tavoiteltu levikkialue ei rajaudu maakuntaan tai valtakunnanosaan ja aluetta hyvin kuvaavaa käsitettä ei ole (vrt. Etelä-Suomen Sanomain useita lääninrajoja rikkova levikkialue).

Maakunnallisen sanomalehden vahva pyrkimys pitää yllä levikkialueen yhteis-

söllisyyttä näkyy edelleen siinä, että se välttää tekemästä vastakkainasetteluja levikkialueen sisällä. Sisäisiin kädenvääntöihin ei yksinkertaisesti "kannata" mennä mukaan. Kiistoihin osallistumisen sijaan alueelliset ykköslehdet ikään kuin nostavat itsensä muun muassa alueen kansanedustajien tai kilpailevien kuntien yläpuolelle. Omaa tarpeellisuutta perustellen ja ikään kuin viestinä lukijalle ne kertovat: jos poliitikot ja kunnat sortuvatkin torailuun ja pikkupolitikointiin, me kannamme huolta koko alueen edusta.

Tuulikki Ukkola (1987 Kalevan artikkelitoimittaja) kirjoitti alakerrassaan "Virkamiehen sananvapaus" Kalevassa 12.8.1987: "Mutta jos ajatellaan koko Pohjois-Suomea, Lapissa varmasti kaivataan uusia työpaikkoja kipeämmin kuin Oulun seudulla. Pohjois-Suomen kokonaisedun kannalta onkin järkevintä sijoittaa uusi tehdas Lappiin lähelle Soklin kaivosta. Oulun kaupungin virkamiesten velvollisuutena ei tietenkään ole katsella asioita koko Pohjois-Suomen kannalta. ... Tiedotusvälineiden tehtävänä on selostaa päättäjille ja tehtaan johdolle, mikä tässä tilanteessa olisi järkevin vaihtoehto."

Me-henkeä ilmentävä sisältö painottui kaikkiaan tutkittavissa lehdissä voimakkaasti urheilusivuille. Se myös erotti tarkasteltavana olevia lehtiä. Kun "*Pesis-potti Pohjanmaalle*" tai "*Vapaapainin valtikka Lakeudella*" ovat kuvaavia esimerkkejä erityisesti Ilkan ja Pohjalaisen vahvasta me-henkisyydestä, Etelä-Suomen Sanomain tai Hämeen Sanomain sivuilla maakunta sen sijaan voittaa hyvin harvoin.

Ilkan ja Pohjalaisen positiivisia ja vahvistavia ilmaisuja käyttämä me-henkinen uutisointi on kiinnostava tematiikka myös siksi, että se ilmentää mediarutiinien pysyvyyttä ja merkitystä. Mediarutiineilla viitataan tässä uutisten hankintaan liittyviin erilaisiin käytäntöihin ja konventioihin (ks. Shoemaker & Reese 1991). Niin Ilkan kuin Pohjalaisenkin toimittajat totesivat haastatteluissa, ettei "me"-henkinessä (urheilu-)uutisoinnissa ole kyse yksittäisen toimittajan tai koko toimituksen vahvasta maakuntahengestä. Kyse on perinteeseen sosiaalistumisesta. Vaikka Satakunnasta Vaasaan muuttavasta toimittajasta ei "tulekaan" koskaan eteläpohjalaista, hänen juttunsa silti henkivät pohjalaisten "me"-henkeä.

Regionalistisen roolin näkökulmasta on olennaista, että yksilötaso on selvästi alisteinen mediarutiineille (vrt. Hemánus 1990, 22-23). Koska nimenomaan ammattirooli ohjaa siinä, mitkä asiat toimittaja näkee uutisen arvoisiksi ja miten hän juttunsa rakentaa, toimittajan koulutuksen, kotipaikan tms. merkitys alueellisen ykköslehden regionalistisen roolin kannalta ei ole ainakaan ensisijainen. Toisaalta koska mediarutiinit eivät heijasta yksilötason tekijöitä, organisaatiotason merkitys kasvaa. Organisaatiotason merkitystä korostaa myös se, että lehden linja haastattelujen perusteella selvästikin "leijuu" toimituksissa.

Luulen, että vaikka uutistyö on arkista, se on myös pitkälle alueen edun ajamista. Esimerkiksi maakaasuputki..Totta kai, vaikka se on valtakunnallinen asia, niin sitä uutisoidaan niin, että putkea ajetaan tulemaan täältä meidän alueelta. ... Jos Forssan Lehteen tulee, kyllä sitä pakostakin muuttuu [lounaishämäläisty -JO]. Koska meidän on tehtävä paikallisia ja omaan alueen uutisia. Kertakaikkiaan ei mitään muuta."

(Forssan lehden toimittajan haastattelu)

Toimituksessa ei ole mitään erityistä pohjoissuomalaista henkeä. Pohjoissuomalaisuus näkyy kuitenkin kriittisyytenä ja epäilynä Helsingissä tehtyjä päätöksiä kohtaan. ... Tiedostan kirjoittavani pohjoissuomalaisille. Siksi esimerkiksi noston otsikkoon alueelle tärkeän puolen asiasta ja valitsen haastateltaviksi pohjoissuomalaisia.

(Kalevan toimittajan haastattelu)

Häkli (1994, 193) toteaa, että maakunnan diskursiivisuuden ydin on siinä, ettei sitä voi tarkastella totena tai epätotena. Alueellista yhteisöllisyyttä ja/tai identiteettiä ei voi myöskään tarkastella kyseisellä jatkumolla, sillä alueellisen identiteetin tuottaminen ja uusintaminen kytkeytyy paikallistasoa ylempillä tasoilla juuri alueellisten instituutioiden käytäntöihin (vrt. Paasi 1986b). *Idea* alueellista identiteetistä tai yhteisöllisyydestä on siten "todellista" kaikille siihen sitoutuneille alueellisille ykköslehdille. Toisin kuin Skogerbo ja Lundby (1988) arvioivat, median rooli alueellisen identiteetin välittäjänä ei edellytä "olemassaolevaa" identiteettiä, jota se ikään kuin heijastaisi.

Maakunnallisuutta ja politiikkaa

Maakunnallisuutta korostavaksi sisällöksi ymmärretään tässä jutut, jotka yleisellä tasolla (ei yksittäiset hankkeet tms.) korostavat lehden levikkialueen etua, painottavat ylipäättänsä maakuntien "elinvoimaisuuden" tärkeyttä, maan tasapuolista kehittämistä, aluepolitiikan ja hallinnon hajauttamisen tärkeyttä.

Maakuntaa puolustavia (erottavia) regionalistisia juttuja oli analysoiduissa Vaasan ja Oulun läänin lehdissä selvästi Hämeen lehtiä enemmän. Lehden levikkialue osoittautui myös tässä keskeiseksi regionalistisen roolin määrittäjäksi. Maakunnallisuus ilmenee ykköslehdissämme sitä vahvemmin, mitä enemmän lääninrajat poikkeavat lehden levikkialueen rajoista; jos vuonna 1987 lääni oli Pohjalaisen näkökulmasta "pienin toimiva alueyksikkö", Ilkan näkökulmasta läänistä on pikemminkin haittaa sen "väärrien rajojen" takia.

Tutkimusajankohtana tarkasteltavana olevista lehdistä Ilkka (edelleen) ja Keskipohjanmaa olivat keskustalaisia, Pohjalainen kokoomuslainen, loput sitoutumattomia. Alueellisen ykköslehden poliittinen suuntautuneisuus ei juuri näy siinä, miten alueellinen identiteetti ja/tai yhteisöllisyys ilmenevät sen sivuilla. Maakunnallisuutta korostavaa sisältöä poliittinen suuntautuneisuus sen sijaan määrittää. Selkeimmin poliittinen suuntautuneisuus näkyi Ilkassa ja Keskipohjanmaassa. Lehdet kanavoivat maakunnallisuuden keskustaan ja pelkäsivät, että esimerkiksi maakuntahallinto jäisi vuoden 1987 keväällä muodostetun Holkerin sinipunahallituksen aikana "vitsien tasolle". Toisaalta poliittisen suuntautuneisuus näkyi Hämeen lehdissä. Niissä keskustan aluepolitiikan nähtiin suosineen "maakuntia" eteläisten teollisuuspaikkakuntien kustannuksella.

Artikkelissa on tähän saakka paljolti sivuutettu, kenen äänillä ja diskursseilla lehdet operoivat tuottaessaan maakunnan ja maakunnallisuuden määrittelyjä. Uutisissa yhteenkuuluvaisuuden tunteeseen vetoavat, alueita vastakkain asettavat, maakunnallisuutta painottavat jne. tyypillisesti maakunnallisten instituutioiden edustajat (maaherra, maakuntaliiton johtaja) tai muut alueen virkamiehet sekä oman alueen kansanedustajat. Juttujen regionalistiset äänet korostavat omalta osaltaan sitä, miten 'maakunnassa' on viime kädessä kyse viitetodellisuudesta. Se on olemassa ja tärkeä ennen muuta tietyille instituutioille.

Etelä – pohjoinen -akselin vastakkainasettelut

"Etelän rikkaat" ja *"pohjoisen päähänpotkitut"* ovat sananparsia, joita ainakin 'maakuntien miesten' arkikielessä saattaa silloin tällöin kuulla. Tässä yhteydessä em. käsitteet ovat ehkä yllättävänkin keskeisiä, sillä vuonna 1987 Ilkan, Keskipohjanmaan ja Kalevan alueiden eroja käsitteleville jutuille olivat yhteistä juuri regionalistiselle kielelle ominaiset *vastakkainasettelut*. Tyypillisesti niissä tehdään vastakkainasetteluja *kehitysalueiden, pohjoisen, muun Suomen, muun maan, maakuntien ja maaseudun* sekä toisaalta *etelän, etelän rintamaan, Etelä-Suomen,*

pääkaupunkiseudun ja Helsingin välillä (vrt. Paasi 1986b).

Hämeen lehdet hahmottuivat sen sijaan samaan aikaan osaksi "etelää" ja toisaalta pääkaupunkiseudun ulkopuoliseksi, jonkinlaiseksi väliinputoaja-alueeksi, jonka yli rahat lentävät ja jonka ongelma on liian läheinen sijainti pääkaupunkiin. Vastakkainasetteluita "etelän rintamaan" lehdissä oli silti huomattavasti pohjoisen lehtiä vähemmän, eikä "etelän herroista" puhuttu.

Tutkittavien lehtien jakautuminen edellä kuvatulla tavalla yhtäältä "kehitysalueiden" ja toisaalta "etelän rintamaan" ääniin osoittaa, että lehden levikkialueen sijainti (suhteessa pääkaupunkiseutuun) on sen regionalistisen roolin keskeinen määrittäjä. Toisaalta alueita vertaileva regionalistinen sisältö todistaa, miten lehden poliittinen suuntautuneisuus näkyy sen tavassa toimia levikkialueen puolustajana. Kun keskustalaisissa lehdissä alueiden erot täsmennettiin "hallitsemattoman rakennemuutoksen hallituksen", "juppihallituksen", "etelän hyväosaisia suosivan" hallituksen jne. aiheuttamiksi, Pohjalaisessa viitattiin "elinkeinöelämään", "valtioon", "maatalouden järjestöihin" jne.

Vastakkainasetteluilla on merkitystä myös siksi, että maan eri osien lehtien yleisöjä eivät erota vain alueen asukkaisiin, kulttuuriin ja luontoon liittyvät erityispiirteet. Pohjoisemman Suomen lehtien sivuilla korostui vuonna 1987 myös ns. kehitysalueetietoisuus – identiteetti, joka suhteessa Etelä-Suomeen hahmottui jonkinlaisena vähempiosaisuutena.

Edellä olevat esimerkit osoittavat, miten yhteiskunnallinen konteksti on tärkeä regionalistisen roolin määrittäjä. Kyse ei ole koko ajan ja vain "levikkialueen tuottamisesta ja uusintamisesta", vaan lehtien sisältö heijastaa aina yhteiskunnassa keskustelun alla olevia kysymyksiä. Esimerkiksi Keskipohjanmaassa olivat 1987 pinnalla sairaanhoitopiirin rajoihin liittyvät asiat – ennen muuta siksi, että ne olivat sitä myös levikkialueen kunnissa. Ei voida myöskään väittää, että maakunnan puolustaminen on vain lehden toimintaedellytysten puolustamista. Konkreettisella tasolla lienee enemmän kyse siitä, että kulloisetkin hankkeet ovat tärkeitä levikkialueen ihmisten näkökulmasta – ja sitä kautta tärkeitä myös lehdelle.

Yhteiskunnallinen konteksti on siis ylipäätänsä olennaista. Toisaalta aika muuttaa alueellisuuden ehtoja ja ehdot edelleen intressejä. Kaikkiaan ilmentäessään sidonnaisuutta levikkialueeseen, omiin tavoitteisiin ja yhteiskunnalliseen kontekstiin alueellisten ykköslehtien regionalistiset roolit ovat paitsi erilaisia myös perusteltuja ja siksi "oikeita".

Alueellisten ykköslehtien näkökulmasta 1990-luvulla Suomen liittyminen EU:hun on ollut yksi keskeinen muutos yhteiskunnallisessa kontekstissa. Sanoma-lehtien palstoilla maakunnat ovat saaneet uudenlaista painoa, kun oman alueen on täytynyt kilpailla aluepoliittisesta supertuesta, maataloustuesta jne. tai kun oman alueen virkamiehiä on täytynyt patistaa pitämään maakunnan puolta. Vieläkin ajankohtaisempi esimerkki yhteiskunnallisen kontekstin merkityksestä on aluehallinto 2000 -hankkeeseen liittyvä lääninjakokeskustelu, joka on innostanut erityisesti Joensuussa ilmestyvän Karjalaisen mutta myös Jyväskylässä ilmestyvän Keskisuomalaisen kirjoittamaan oman lääninsä ja nykyisen läänijaon puolesta aika ajoin lähes päivittäin.

Maakuntalehtien regionalististen roolien näkökulmasta läänikeskustelu on mielenkiintoinen muun muassa siksi, että se vahvistaa, miten näkökannat heijastavat paitsi maakunnan myös lehden etua. On helppo ymmärtää, että Karjalainen ja Keskisuomalainen puolustavat omaa lääninään, puolustavathan ne samalla niille itselleen tärkeää aluetta, levikkialuetta.

Keskisuomalainen kirjoitti 3.2.1996 pääkirjoituksessaan "Kunnanjohtajien vaikuuttava sanoma" mm. seuraavaa: "Nyt on tiukan totuuden aika käsillä. Keski-Suomen läänin lopettaminen jakaisi kunnat ja väestön monien ympärillä sijaitse-

vien vaikutuskaupunkien kesken. Keski-Suomena tunnettavaksi kaistaleeksi muodostuisi nykyistä olennaisesti suppeampi alue, jolla asuisi kenties 200 000 asukasta, kun heitä nyt on 260 000.”

Kokkolassa ilmestyvä Keskipohjanmaa todistaa toisesta näkökulmasta, kuinka lehden esittämässä aluekonstruktioissa on luettavissa myös sen oma tavoite: levikkialueen vahvistaminen. Keskipohjanmaa ei ole lääninuudistusta vastaan. Ja miksi olisi, koska nykyinen lääninraja rikkoo sen levikkialueen Vaasan ja Oulun läänin puoleiseen Keski-Pohjanmaahan? Sen sijaan lehti on toivonut, että maakunnan Vaasan läänin puoleiset kunnat ymmärtäisivät yhteisen edun ja esittäisivät valmiutensa ja toiveensa siirtyä Oulun lääniin. Keskipohjanmaa itse saisi samalla paitsi yhtenäisemmän myös vahvemman levikkialueen, jolla on tulevaisuudessa mahdollisuus saada oma elinkeino- ja työvoimakeskus.

Maakunnallisen sanomalehden regionalistinen rooli reagoi siis sujuvasti muutokseen ympäristössä. Mielenkiintoista ”muuttumisleikissä” on lisäksi se, miten tarvittaessa ollaan valmiita perustelemaan näkemyksiä hyvinkin erilaisilla, pitkällä jatkumolla ehkä ristiriitaisillakin argumenteilla. Läänikeskustelussa Karjalainen ja Keski-suomalainen ovat esitelleet ja itsekin tarttuneet professori Heikki Kirkisen lanseeraamaan ns. *maakuntalääni*-käsitteeseen.

Käsite on mielenkiintoinen sen ristiriitaisuuksien takia. Maakunta ja lääni on yhdistetty samaan sanaan, kun niiden on perinteisesti katsottu edustavan hyvinkin erilaisia asioita: lääni teknistä ja hallinnollista, maakunta alueen ihmisistä nousevaa (ks. esim. Paasi 1986b). Toisaalta *lääniä* ja lääninhallintoa on puolustettu em. lehtien sivuilla muun muassa alueellisen identiteetin ja yhteenkuuluvaisuuden tunteilla – argumenteilla jotka ideaalikäsitteinä on perinteisesti liitetty maakuntaan.

Maakunnallisten sanomalehtien EU-kirjoittelussa on voinut panna merkille samansuuntaisia ristiriitaisuuksia. Tässä tapauksessa kyse on käsitteen sisällön määrittelystä kulloinkin järkevällä ja sopivalla tavalla. On yhtä hyvin mahdollista argumentoida, että maakuntien mahdollisuudet vaikuttaa niiden omaan kehitykseen kasvavat EU:n rakenne- ja aluepolitiikan avulla tai että tehokkuutta ja taloudellisuutta ihannoiva EU autioittaa maaseudun.

Varsinkin maakunnallisten lehtien sivuilla käytävä läänikeskustelu ei ole kuitenkaan tärkeä vain siksi, että se kuvaa osaltaan niiden pyrkimystä toimia levikkialueen etua silmällä pitäen. Kannanotot ja keskustelu todistavat, että viestimillä on (yhä) keskeinen rooli alueen transformaatioprosessissa. Vaikutukset eivät ole jääneet vain 1800-luvun lopulle, jolloin maakunnallinen sanomalehdistö vauhditti osaltaan maakuntainstituution nousua (ks. esim. Tommila 1988). Aluejärjestelmän muutoksen vauhdittajia ja vastustajia ovat myös tämän päivän lehdet.

Me-yhteisölle ääni, yhteiskunnallinen rooli ja puolustaja

Alueellisten ykköslehtien regionalistisia rooleja on tarkasteltu lähtökohtana median ”konkreettiset” intressit: on tärkeää pyrkiä vaikuttamaan aluerajoihin ja alueellisen päätösvaltaan levikkialueen näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti, koska ’maakunta’ tarjoaa sopivan viitetodellisuuden – legitimitetin yhden keskeisen perustan.

Bourdieu (1991) määrittelee *symbolisen vallan* vallaksi konstruoida sosiaalista todellisuutta, kykyä luoda tuottaa ja purkaa representaatioita, jotka tekevät ryhmät näkyviksi niille itselleen ja muille. Väliverronen (1993, 31) puhuu median diskursiivisesta vallasta, joka hänen mukaansa tulisi ymmärtää kyvyksi ja mahdollisuudeksi nimetä, luokitella, tuottaa ja purkaa ryhmiä. Jos viestinten valtaa lä-

hestyään symbolisen ja/tai diskursiivisen vallan käsittein, olennaisempaa on tehdä 'maakunta' näkyväksi kulloistenkin lehtien sivuilla kuin ihmisten arkipäivässä. Maakunta on olemassa alueellisten ykköslehtien sivuilla siten enemmän tiedollisena rakenteena, sen muusta olemassaolosta ei niiden sisältöjen perusteella voida väittää kovinkaan paljon.

Pietilä ja Sondermann (1985, 77-78) paikantavat joukkoviestinnän vallan siihen, että media tarttuu vastaanottajiin ja muodostaa näistä jonkinlaisen yhteiskunnallisen ryhmittymän ulospäin yhteiskuntaan. Niin ikään he väittävät, että lehden lukijakunta tulee yhteiskunnalliseksi voimaksi ja ryhmäksi juuri sitä kautta, että se saa lehdessä äänen ja yhteiskunnallisen toimintakyvyn, jotta sillä ei olisi ilman lehteä.

Maakunnan/valtakunnanosan asukkaat tulevat yhteiskunnalliseksi ryhmäksi alueellisten lehtien sivuilla. Lukijoiden voi väittää saavan myös äänen ja yhteiskunnallisen toimintakyvyn, kun he lähteiden ja lehden suulla ottavat kantaa, esittävät, puolustavat, vastustavat jne. Tässä yhteydessä lukijoiden saamaa ääntä ja yhteiskunnallista toimintakykyä olennaisempaa on kuitenkin se, että maakunnan asukkaat saavat puolustajan, alueen lehden. Toisaalta koska on puolustaja, "täytyy" olla puolustettavakin. Alueellisten viestimien näkökulmasta me-yhteisön maakunnallisen viitetodellisuuden, syntyminen on tärkeää, koska ne voivat (halutessaan) legitimoida olemassaolonsa tarpeellisuutta ko. ryhmän ja sen sosiaalisen identiteetin avulla. Viime kädessä ei siten ole olennaista, mikä viiteryhmä on. Tärkeintä on, että se on olemassa.

Ennustamiseen harvoin kannattaa ryhtyä. Ajatusleikkinä ei kuitenkaan tuntuisi mahdollomalta, että Ilkan intressissä olisi määritellä (etelä)pohjalaisuus tulevana vuosikymmeninä laajemmin. Ehkä vielä helpompaa olisi ajatella, että Pohjalainen suomalaisen aluejärjestelmän muutosten melskeissä alkaisi luopua lääniajatuksestaan, Kalevalla tarpeita toimituspolitiikan muuttamiseen ei ehkä olisi...

Kirjallisuus

- Aitheid, David (1985)
Media Power. Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- Altheide, David & Snow, Robert B. (1979)
Media Logic. Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- Bourdieu, Pierre (1977)
Outline of a Theory of Practice. Cambridge: Cambridge Press.
- Bourdieu, Pierre (1991)
Language and Symbolic Power. Cambridge: Polity Press.
- Bradshaw, Michael (1988)
Regions and Regionalism in the United States. London: Macmillan.
- Brown, Richard Maxwell (1983)
The New Regionalism in America, 1970-1981. Teoksessa Robbins, William G. & Frank, Robert J. & Ross, Richard E. (toim.), Regionalism and the Pacific Northwest. Corvallis, Oregon: Oregon State University Press, 37-96.
- Fairclough, Norman (1993)
Critical discourse analysis and the marketization of public discourse: the universities. Discourse and Society vol. 4(1993):2, 133-168.
- Fairclough, Norman (1992)
Discourse and Social Change. Cambridge: Polity Press.
- Fornäs, Johan (1990)
Speglingar. Om ungas mediebruk i senmoderniteten. Teoksessa Hannerz, Ulf (toim.) Medier och kulturer. Stockholm: Carlssons, 149-170.
- Foucault, Michel (1972)
Archaeology of Knowledge. London: Tavistock.
- Hemánus, Pertti (1990)
Journalistiikan perusteet. Johdatus tiedotusoppiin 2. Helsinki: Yliopistopaino.

- Hustich, Ilmari (1977)
Regionalism och regional politik. Åbo: Särtryck ur Skriftserie given av Handelshögskolan vid Åbo Akademi.
- Häkli, Jouni (1994)
Maakunta, tieto ja valta. Tutkimus poliittis-hallinnollisen maakuntadiskurssin ja sen historiallisten edellytysten muotoutumisesta Suomessa. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Kariel, Herbert G. & Rosenvall, Lynn A. (1981)
Analyzing News Origin Profiles of Canadian Daily Newspapers. *Journalism Quarterly* 58(1981):Summer, 254-259.
- Knight, David B. (1982)
Identity and Territory. Geographical Perspective on Nationalism and Regionalism. *Annals on the Association of American Geographers* 72(1982), 524-531.
- Lundby, Knut (1993)
Mediekultur. Oslo: Universitetsforlaget.
- Luostarinen, Heikki & McInnes, John (1992)
Mitä pienet edellä, sitä pienet perässä? Skotlanti, Suomi ja joukkotiedotus. *Tiedotustutkimus* 15(1992):3, 3-14.
- Löfgren, Orvar (1990)
Medierna i nationsbygget. Hur press, radio och TV gjort Sverige svenskt. Teoksessa Hannerz, Ulf (toim.) *Medier och kulturer*, Stockholm: Carlssons.85-120.
- McCombs, Maxwell E. & Shaw, Donald L. (1972)
The Agenda-setting Function of Mass Media. *Public Opinion Quarterly* 36(1972), 176-187.
- Miettinen, Jorma (1980)
Sanomalehtien lukeminen. Viestintätutkimusseuran julkaisuja 2. Weilin & Göös, Turku.
- Orjala, Jaana (1995)
Omaksi ja maakunnan hyväksi. Alueellisten ykköslehtien levikkialuetta yhdistävä ja puolustava sisältö ja alueellisuuden ehdot. *Journalistiikan lisensiaatintyö*, Jyväskylän yliopisto.
- Paasi, Anssi (1986a)
The institutionalization of regions. A theoretical framework for understanding the emergence of regions and the constitution of regional identity. *Fennia* 164(1986):1, 105-146.
- Paasi, Anssi (1986b)
Neljä maakuntaa. Maantieteellinen tutkimus aluetietoisuuden kehittymisestä. Joensuu: Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja N:o 8.
- Paasi, Anssi (1991)
Deconstructing regions: notes on the scales of spatial life. *Environment and Planning A*, 23(1991), 239-256.
- Pietilä, Kauko & Sondermann, Klaus (1987)
Luonnoksia joukkoviestinnän sosiologisen tutkimuksen metodiksi. Tampere: Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos, Sarja B 50/1987.
- Robbins, William G. (1983)
Introduction. Teoksessa Robbins, William G. & Frank, Robert J. & Ross, Richard E. (toim.), *Regionalism and the Pacific Northwest*. Corvallis, Oregon, Oregon State University Press, 1-19.
- Severinsson, Ronny (1989)
Den geografiska faktorn i tidningsvalet. Teoksessa Weibull, Lennart & Björkqvist, Karin (toim.) *Dagspressen och dess läsare*. Stockholm: Almqvist & Winksell International, 99-113.
- Shoemaker, Pamela J. & Reese, Stephen (1991)
Mediating the Message. *Theories of Influences on Mass Media Content*. New York: Longman Publishing Group.
- Skogerbø Eli & Lundby, Knut (1988)
Medieutvikling, kultur og regional identitet. Rapport 1/1988. Oslo: Institutt for medier og kommunikasjon Universitetet i Oslo.
- Smith, Gordon (1976)
Politics in Western Europe. A Comparative Analysis. London: Heinemann Educational Books.
- Tommila, Päiviö (1988)
Yhdestä lehdestä sanomalehdistöksi 1809-1859. S. 77-265 Teoksessa Suomen sanomalehdistön historia I. Sanomalehdistön vaiheet vuoteen 1905. Kustannuskiila. Kuopio.
- Vance, Rubert B. (1952)
The Regional Concept as a Tool for Social Research. Teoksessa Jensen, Merrill (toim.), *Regionalism in America*. Richmond, Virginia: The university of Wisconsin Press, 119-140.
- Vartiainen, Perttu (1993)
Kunta - aineksia maantieteelliselle käsitelarkastelulle. *Alue ja Ympäristö*, 22(1993):2, 32-41.
- Väliverronen, Esa (1993)
Diskurssien verkossa. *Joukkoviestimet, julkisuus ja valta. Tiedotustutkimus* 16(1993):1.
- Walmsley, D. J. (1982)
Mass media and Spatial Awareness. *Tidsschrift voor economische en sociale geografie* 73(1982), 32-42.